

Salla Sipari, Paula Määttä, Heikki Lyytinen
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, KASVATUSTIETEIDEN LAITOS

Matti Koivikko
TAYS

Päivi Kovanen
KARAKUM

Kuntouttava arki lapsen tueksi

Kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnan rakentuminen asiantuntijoiden keskusteluissa.

Tausta

Paljon erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat monenlaisten kasvatusta- ja kuntoutuspalveluiden yhteiskäyttäjiä. Palvelutoimintaa on kritisoitu niiden hajanaisuudesta ja sirpalemaisuudesta. Lisäksi perheillä on liiallinen taakka erilaisten tukitoimien selvittämisessä. Lapsen ja perheen näkökulmasta kasvatusta- ja kuntoutustoiminnan tulee muodostaa mielekäs kokonaisuus. Kokonaisuuden hahmottaminen ja hallinta edellyttävät erilaisten asiantuntijakulttuurien yhteensovittamisen lisäksi uudenlaisen yhteistoiminnan kulttuurin luomista. Kasvatusta ja kuntoutusta tarkastellaan usein toisistaan erillisinä asioina niin tieteessä kuin tuotettuina palveluina ja toimintoina. Lapsen ja perheen näkökulmasta arjen toiminnoissa edellisiä ei voi kuitenkaan erottaa toisistaan. Siten myös kasvatusta ja kuntoutusta ja niiden ilmenemistä arjen käytännössä on tutkittava yhdessä.

Tarkoitus

Väitöstutkimuksen tehtävänä oli yhtenäistää ja edistää erityistä tukea tarvitsevien lasten kuntoutuksen ja kasvatuksen yhteistoiminnan kulttuuria.

Tutkimuskysymykset olivat:

- 1) Miten yhteistoiminnan ulottuvuudet ilmenevät asiantuntijoiden keskusteluissa perusteluineen ja ristiriitoineen?

- 2) Miten yhteistoiminnan ulottuvuuksista tuotettiin merkityksiä asiantuntijoiden keskusteluissa?
- 3) Miten ajattelu- ja toimintatavat muuttivat asiantuntijoiden keskusteluissa?

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin osana Vajaaliikkeisten Kunto ry:n (VLK) Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -projektia. Tutkimukseen osallistui yksitoista VLK:n monialaista ja moniorganisatorista paikallisen tason ryhmää eri puolilta Suomea. Mukana oli muun muassa lääkäreitä, opettajia, terapeutteja, ohjaajia ja erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhempia (n=57).

Aineisto muodostui asiantuntijoiden ryhmähaastatteluista, jotka toteutettiin kahdessa eri osassa. Ensimmäiseksi asiantuntijat keskustelivat lasten vanhempien kertomista tapausesimerkeistä ja toiseksi syvensivät ensimmäisen vaiheen tuloksia. Aineiston analyysi perustui sosiokonstruktionismiin ja diskurssianalyysiin.

Tulos

Tutkimuksen keskeisin tulos on kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnan kokonaisuuden hahmottaminen ja ajattelutapojen muutokset sellaisina, kun ne asiantuntijoiden keskusteluissa ilmenevät. Yhteistoiminnan yhteiseksi tekijäksi ja hyväksi käytän-

nöksi määriteltiin kuntouttava arki. Aluksi itsestäänselvyytenä esitetty kuntouttava arki tarkoitti asiantuntijoiden antamaa konsultatiota ja ohjausta arjen hyvistä käytännöistä. Yhteistoiminnan perusteista käydyssä keskustelun pohjalta todettiin, että lapsen arki järjestetään kuntouttavaksi suunnitelmallisesti, yksilöllisesti ja tilannekohtaisesti. Kuntouttavassa arjessa eri alojen ammattilaiset eivät enää kohtaa lasta erilaisten ammattikäytäntöjen kautta ja siten muodosta yhteistyön sisältöä. Kuntouttavan arjen käytännössä perustellaan ensin yhteistoiminnan sisältö, joka toimii perustana lapsen kohtaamiselle. Kokonaisuuden hahmottamiseen tarvitaan tämän tutkimuksen mukaan paikallisen tason suunnitelmaa ja lapsen toiminnallista verkostoa; ei niinkään perinteisiä hoitopolkuja, joissa kuvataan eri ammatteja ja organisaatioita.

Johtopäätökset

Lasten kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnalle näyttäisi oleman ominaista sen muuttuvuus ja kontekstikohtainen sidonnaisuus. Tutkimuksen tulokset ilmentävät siten myös yhteistoiminnan vaihtuvuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Onnistunut kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminta edellyttää toiminnan eri ulottuvuuksien tasapainoista suhdetta, joka saavutetaan keskustelun, arvojen ja asenteiden määrittelyn kautta. Siten myös kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa.